

Bijlage 3. Behandeling van de adviezen en bezwaren bij het ministerieel besluit tot voorlopige gehele opheffing van het ministerieel besluit van 30 september 1974 tot bescherming van de kapel O.L.Vrouw van Bijstand aan de Kapellestraat (nu Leliestraat) in Zottegem (Godveerdegem)

Provincie: Oost-Vlaanderen

Gemeente: Zottegem, 5de afdeling, sectie A

Objectnummer: 4.01/1081/190.1

Dossiernummer: 4.001/41081/101.2

Omschrijving:

De kapel van O.L.Vrouw van Bijstand ook gekend als de "Leliekapel", Leliestraat zonder nummer.

Mij bekend om gevoegd te worden bij het besluit van heden:

Brussel,

27 JUNI 2018

De Vlaamse minister van Buitenlands Beleid en Onroerend Erfgoed,

Geert BOURGEOIS

1. Adviezen uitgebracht voorafgaand aan de voorlopige gehele opheffing van de bescherming

1.1. Advies uitgebracht door de Vlaamse Commissie Onroerend Erfgoed (VCOE)

Het advies werd gevraagd op 27 oktober 2017.

De VCOE bracht op 16 november een ongunstig advies uit over de opheffing van de bescherming van het onroerend goed. Het advies maakt integraal deel uit van het dossier.

Behandeling van het advies:

Artikel 1 van het ministerieel besluit legt de voorlopige gehele opheffing vast van het ministerieel besluit van 30 september 1974, houdende de bescherming als monument van de kapel O.L. Vrouw van Bijstand aan de Kapellestraat (nu Leliestraat) in Zottegem.

De gehele opheffing van de bescherming als monument van de kapel steunt op artikel 6.2.1, 1° van het Onroerenderfgoeddecreet: "de erfgoedwaarden van het beschermde goed zijn onherstelbaar aangetast of verloren gegaan". Het inhoudelijk dossier motiveert de opheffing vanuit de vaststelling dat feitelijk herstel of reconstructie niet meer mogelijk zouden zijn. De kapel bestaat enkel nog uit muurresten en het interieur en de interieurafwerking zijn volledig verdwenen. Er zouden aldus onvoldoende elementen bewaard zijn om feitelijk herstel mogelijk te maken. Een reconstructie door hergebruik van in situ bewaarde delen en gestockeerde onderdelen in combinatie met de toevoeging van nieuwe materialen zou louter een kopie of reproductie opleveren. Het eindresultaat zou hierdoor weinig authenticiteit bevatten.

De commissie wenst te benadrukken dat de kapel wel degelijk nog steeds erfgoedwaarde heeft. Meer bepaald wijst de commissie op de historische, volkskundige en ruimtelijk-structurende waarde van de kapel. Deze erfgoedwaarden zijn niet opgenomen in het oorspronkelijk beschermingsbesluit, maar zijn in de huidige situatie wel degelijk aanwezig. De historische, volkskundige en ruimtelijke-structurende waarden vertegenwoordigen een algemeen belang en verantwoorden aldus een verderzetting van de bescherming. Ondanks de ruineuze toestand van het gebouw, acht de commissie het zinvol om deze waarden alsnog te erkennen en er een toekomstperspectief aan te koppelen in de beheersvisie. De herbestemmingen van de kerk van Bosuit en van de Sint-Rochuskerk in Ulbeek kunnen als ultieme voorbeelden worden aangehaald om te illustreren dat de ruineuze toestand van de kapel geen eindpunt hoeft te betekenen.

De commissie pleit aldus voor een wijziging van het beschermingsbesluit, waarbij minstens de historische, volkskundige en ruimtelijk-structurende waarde worden erkend. Het is tevens wenselijk om bijkomend na te gaan in welke mate ook andere erfgoedwaarden nog aanwezig zijn. De wijziging van het beschermingsbesluit is verantwoord omwille van het algemeen belang en kan aldus doorgevoerd worden op basis van art. 6.2.1., 3° van het onroerenderfgoeddecreet. Het beschermingsbesluit dient verder op basis van artikel 6.2.1., 4° van het decreet aangevuld met beheersdoelstellingen, alsook voorschriften voor instandhouding en onderhoud die zijn afgestemd op de huidige situatie.

De kapel Onze-Lieve-Vrouw van Bijstand in Zottegem werd op 30 september 1974, overeenkomstig artikel 1 van de wet van 7 augustus 1931 op het behoud van monumenten en landschappen, beschermd als monument omwille van het nationaal belang. Hoewel in het koninklijk besluit geen melding gemaakt wordt van de aanwezige erfgoedwaarden staat in het

inhoudelijk dossier duidelijk aangegeven dat het nationaal belang voortvloeit uit de architecturale en artistieke waarde van het goed. Op basis van het inhoudelijk dossier en de uitgebrachte adviezen kunnen we vaststellen dat beide erfgoedwaarden aan de grondslag lagen van de bescherming van de kapel als monument. Het maatschappelijk belang die het behoud van de kapel gelast rust al dusdanig op het materieel voorkomen en de aanwezigheid van erfgoedelementen en -kenmerken die beide erfgoedwaarden ondersteunen. Gelet op de uitermate slechte bouwfysische toestand en de reeds vergevorderde staat van verval werd in 2015 vastgesteld dat onvoldoende erfgoedelementen bewaard bleven om een feitelijk herstel of reconstructie af te dwingen. Hierbij aansluitend oordeelde de met handhaving gelaste inspecteur Onroerend Erfgoed van de Afdeling Handhaving van het Departement Omgeving onafhankelijk dat de aanwezige erfgoedwaarden definitief verloren gingen. De materiele toestand die in 1974 onrechtstreeks de motiveringsgrond vormde van de bescherming als monument is onherroepelijk en geheel verloren. Hieruit kan besloten worden dat de erfgoedwaarden die aan de basis liggen van de bescherming niet langer aanwezig zijn.

De commissie wenst retroactief de historische, volkskundige en ruimtelijk-structurende waarde toe te kennen aan het goed. Het toekennen van nieuwe waarden zou neerkomen op een wijziging van het beschermingsbesluit omwille van het algemeen belang op basis van artikel 6.2.1., 3° van het Onroerenderfgoeddecreet. Hoewel de historische en volkskundige waarde grotendeels van immateriele aard zijn, dient men vast te stellen dat op heden onvoldoende materiele kenmerken in situ bewaard bleven om beide erfgoedwaarden te kunnen onderbouwen. Zo zijn het eikenhouten barokke altaar en andere devotiestukken die het historisch en volkskundig belang kunnen aantonen niet langer aanwezig. Daarnaast blijkt uit de historiek van het dossier en de herhaaldelijke vraag aan de eigenaar om het beschermd monument te onderhouden en restaureren dat er onvoldoende maatschappelijk belang is om een wijziging van het beschermingsbesluit te verantwoorden. De erfgoedwaarden zijn, overeenkomstig de definitie in artikel 2.1., 26° van het Onroerenderfgoeddecreet, slechts inherent aanwezig in zoverre deze aan de grondslag liggen van de huidige of toekomstige maatschappelijke betekenis van het onroerend goed. Gelet op de uitermate slechte bouwfysische toestand en het beperkt maatschappelijk draagvlak voor de voortzetting van de bescherming is het niet wenselijk het beschermingsbesluit te wijzigen met het oog op het verder behoud van de restanten van de voormalige kapel als beschermd monument.

De commissie stelt in de eerste plaats vast dat het beschermingsbesluit, daterend van 1974, niet verwijst naar de erfgoedwaarden die aan de basis liggen van de bescherming. De architecturale en artistieke waarden zijn aldus niet expliciet in het beschermingsbesluit opgenomen. De commissie verwijst naar artikel 6.2.5 van het onroerenderfgoeddecreet en vraagt in het ministerieel besluit minstens te verwijzen naar de verloren gegane erfgoedwaarden, dit naar analogie met het voorlopige opheffingsbesluit van de Josephinehoeve in Voeren.

De aan het goed toegekende erfgoedwaarden, die aan de basis liggen van de bescherming als monument bij koninklijk besluit van 30 september 1974, kunnen uit het inhoudelijk dossier afgeleid worden (confer. supra). In het voorliggend ministerieel besluit werd reeds verwezen naar beide verloren gegane erfgoedwaarden, meer bepaald in het vierde lid van de aanhef.

Wat betreft de registratie van de erfgoedwaarden en van de erfgoedkenmerken en -elementen, zijn er nog tal van onduidelijkheden. Zo blijkt uit het inhoudelijk dossier niet welke cultuurgoederen bewaard zijn gebleven en waar ze zich bevinden. Een overzicht van nog aanwezige of bewaarde bouwmaterialen ontbreekt eveneens. Het inhoudelijk dossier geeft aan dat het monument doorheen de tijd verschillende malen is geregistreerd en dat het niet nodig is om het naar aanleiding van de opheffing nog een laatste maal te registreren. Het inhoudelijk dossier verwijst echter enkel naar het beschermingsdossier als bron. Het is aldus onduidelijk welke registraties er doorheen de tijd hebben plaatsgevonden en wat er precies bewaard is gebleven.

In het origineel beschermingsbesluit uit 1974 staan geen cultuurgoederen opgenomen. Het opheffingsbesluit kan zich diensgevolge niet uitspreken over losse interieurelementen die zich niet langer in situ bevinden. In het kapelinterieur in haar huidige voorkomen bevinden zich geen elementen die op heden in aanmerking komen om als cultuurgoed opgenomen te worden. Gelet op de reikwijdte van het Onroerenderfgoeddecreet kan het beschermingsbesluit noch het opheffingsbesluit zich uitspreken over de losse interieurelementen die reeds in het verleden uit het interieur verwijderd werden. Sinds de bescherming als monument in 1974 zijn verschillende projecten aangevat om de kapel te restaureren en of de restanten ervan te consolideren. Ook tijdens het handhavingstraject is de kapel verschillende malen uitvoerig gedocumenteerd door de daartoe gelaste ambtenaren. Deze documenten maken deel uit van het beschermings- en beheerdossier van het agentschap. Op basis van de aldus verzamelde informatie is het verlies aan erfgoedwaarde van de kapel voldoende gedocumenteerd. In het inhoudelijk dossier wordt in de bronvermelding verwezen naar dat dossier.

Aansluitend verwijst de commissie naar artikel 6.2.5, 7° van het onroerenderfgoeddecreet en meent ze dat het voorstel tot opheffing onvoldoende aantoont op welke manier zal worden omgegaan met de nog aanwezige elementen. Waardevolle bouwkundige elementen die al dan niet op de site bewaard zijn en die niet worden hergebruikt, alsook de eventueel bewaarde cultuurgoederen, worden bij voorkeur ondergebracht in een onroerenderfgoeddepot.

Rekening houdend met de algehele toestand van de voormalige Onze-Lieve-Vrouw van Bijstand kapel kunnen we vaststellen dat er zich op heden niet langer onderdelen met erfgoedwaarde in situ bevinden. Het formuleren van bijkomende doelstellingen inzake behoud is dan ook niet aan de orde. De resterende bouwelementen, waaronder puinresten en opgaand metselwerk, zijn niet van die aard dat een verder behoud in een onroerenderfgoeddepot zich opdringt.

Conclusie: het advies heeft geen invloed op het inhoudelijk dossier en het besluit tot opheffing van de bescherming.

1.2. Conclusie voorafgaand aan de voorlopige bescherming

De uitgebrachte adviezen hebben geen invloed op het inhoudelijk dossier en het opheffingsbesluit.